

Érdekessegek az Operaház korszerűsítéséről

A rekonstrukció előtti állapotok

A munkálatok öt főbb területet érintenek: a színpadgépezetet, a nézőtéri akusztikát, a gépészeti strangokat, a helyiségek funkcióváltását és a történelmi díszítések helyreállítását.

A beruházás legfontosabb eleme a *színpadgépezet cseréje*. Az 1984-ben beépített rendszer már nem tesz eleget a kor elvárásainak: a gyorsabb mozgathatóságnak, az alacsony zajszintnek, a variabilitásnak és a pontos illeszthetőségnek. A csigalépcsőkre és a liftekre támaszkodó acélkeret szerkezethez ugyan nem nyúlnak hozzá, de új felsőgépezetet illesztenek rá. A színpad kiosztását tekintve ugyancsak megmarad a jelenlegi 6 utcás, 10 oldalpódiumos elrendezés, de az utcák emelési magassága nő. A zsinórpadlás gépeit ma még mindig az NDK-s technika alkotja, emellett a lámpapark is elavult.

A *zenekari árok átalakítása és mozgatható tétele* a nézőtéri akusztika javítását szolgálja majd. Az 1912-es felújítás során a színpad alá betolt árkot kibővítik, az eléje épített beton mellvédet lebontják, hogy az visszakapja eredeti méretét és ismét zengőkamraként működjön. Csökkentik a drapériák számát, hogy azok kevésbé nyeljék el a hangot, és hangvetőket építenek a színpad mögötti részen. Akusztikai kérdésekben **Federico Cruz-Barney** véleményére is számítanak, aki a brüsszeli Palais des Beaux-Arts koncertterem és a párizsi Filharmónia hangzásának kialakításában is részt vett. A földszinti széksoportokat középre rendezik, helyreáll a székek eredeti mennyisége, és a szellőzés levegőmennyiségét is növelik majd. Mivel 1980-tól aranyfesték helyett rézalapú anyaggal dolgoztak, elengedhetetlen a nézőtér, a nagy büfé, a Királyi Lépcső és Galéria, valamint a fölépcsőház metállapokkal történő díszítése, a seccók száraztisztítása, a faragványok pótlása és javítása. Az épület parkettái és rézkorlátjai nagyon rossz állapotban vannak, javításuk szintén feltétlenül szükséges. A pincék vízszigetelését is javítják, akadálymentesítik a lifteket, és az egyik, eddig műhelyként használt földszinti helyiségben a nagyközönség előtt is nyitva álló emléktár nyílik majd.

A korszerűsítés előtti állapotot jól jelzi, hogy tűzjelző berendezés nincs az épületben, így azt mindenképp pótolni kell. A tűzveszély valós, hiszen sok helyen jelenleg gázcsövekben futnak olyan elektromos kábelek, amelyek terhelését kisebb amperszámról szabták. Az ablakok hőszigetelése, a homlokzat tisztítása, az esővíz-elvezető

► Az Operaház egyik páholya

alagutak szigetelése, a díszvilágítás bővítése, a szoborpark cseréje, a teljes épületet behálózó informatikai rendszer kiépítése, a mobiltelefon-jel-erősítő, a nézőtájékoztató, valamint a wifi-hálózat fejlesztése, a broadcast rendszer megújítása és a biztonságtechnikai rendszer modernizálása is a tervek között szerepel. Az építészeti-műszaki program kialakításában az intézmény partnere a ZDA – Zoboki Építésziroda volt.

Honnan hová?

A korszerűsítés során számos helyiség funkciója megváltozik majd az Operaházon belül. A legalsó szinten található alsógépészeti, elektromos helyiség gigantikus berendezései muzeális darabok, amelyek feladatait ma már akár egy mobiltelefon is el tudja látni, így rengeteg négyzetméter nyerhető a gépek modernizálásával. A szintén felszabaduló pinceraktárakban épülnek majd ki a főgépészeti, főelektrikusi szobák. Az *Eiffel Műhelyházba* költöző alagsori asztalosüzem patinás földszinti tere méltó helyet kínál az *Opera Emléktár*ának. A főgépészszoba helyén ismét létrehozható a jelenleg hiányzó nemzetközi iroda, a korszerűsítés során pedig végre megtörténhet a színpadszint nemzetközi sztárvendégek által is gyakorta használt, nivótlan szolistaöltözőinek renoválása. Emellett megoldódik az alsószínpad rendbetétele, kellektől való megtisztítása, felszabadítása is. A dramaturgia jelenlegi irodájában létrehozható volna egy *OperaMozi* vagy

dress code szalon. A festékkerő, a raktárak, a műszaki igazgatói iroda és titkárság helyén pedig újabb próbaszobák alakíthatók ki.

A korábban említett asztalosműhelyen kívül a festőművészek, a szobrászok, a lakatosok, továbbá a férfi- és női varroda, a kalapos-, a parókás-, a cipész-, az ötvös- és a díszletkárpos-műhelyek is átköltöznek az Eiffel Műhelyházba. A festőterem, amely a negyedik-ötödik emeleten található, világszínvonalú, 450 m²-es gyakorlóteremként szolgálhatna Magyarország egyetlen klasszikus balett-társulatát, galériáján pedig tágas házi színpad létesülne, ahol tíz-tizenöt fős, díszletjelzéses énekes próbákat lehet tartani. A „mintázó” részben masször-, gyógytornász- és balettmesteri szoba alakítható. A negyedik emeleten megépülő balettöltözők lehetővé teszik a harmadik emeletiek komfortosabb kialakítását. A jelmezár általános építészeti felújításán túl a műemléki értéket képviselő tárolószekrények helyreállítása is a tervek között szerepel. A jelmezek jelentős részét átszállítják majd az Eiffel Műhelyházba, így kb. 670 m² terület szabadul fel az Operaház negyedik és ötödik emeletén. E terek jól megközelíthetővé válnak a Hajós és Dalszínház utcai oldal karzati lépcsőházába javasolt felvonó telepítésével, és a folytatásában előirányzott kismérvű átalakítási munkákkal hasznosíthatóvá tehetőek úgy a külső látogatók, mint a színházi dolgozók részére. A hosszten-gelyében pillérekkel osztott felső, impozáns és →

→ nagyméretű tér lehetőséget ad egy *Padlásszínház* kialakítására.

Üzemház

Az Operaház Hajós utcai kiszolgáló épülete három évtizede épült. A korszerűsítés során itt is jelentős változásokra lehet számítani.

1982-ben egy helyre nem állított háborús sérüléstől rogyadozó, különben szép bérház elbontásával épült meg az Opera irodáinak, anyagraktárának és a kórus próbatermeinek otthont adó Üzemház. Mára a víz- és villanyvezetékek, valamint a liftek és burkolatok cseréje mellett a fűtő-hűtő rendszer gyengeségeinek orvoslása is aktuálissá vált. Az Opera tetején elhelyezett hűtőtornyok hatásfoka csupán 50% körüli, mégis hatalmas gáz- és vízfogyasztásigénnyel működnek, ezek modern gépekre történő cseréje elengedhetetlen. Az Üzemház saját kompresszor-hűtőgéppel rendelkezik, de állapota az Operaházéhoz hasonlóan nem megfelelő. A két épületet csak hűtési oldalon lehet szétválasztani, a fűtést közös kazántelepről kell biztosítani. Az Üzemház klíma gépháza mindeddig kimaradt az azbesztmentesítésből, erre ugyancsak a korszerűsítés ad majd módot, amikor is leáll a gépek működése, és az egyes alkatrészeket leszerelik. Megújuló energiaforrások alkalmazása az üzemépület esetében jöhet szóba, hiszen ennek tetejére viszonylag egyszerűen telepíthető napkollektor vagy napelem.

Az Üzemházban kép és hang magas színvonalú keverésére is alkalmas *ministúdió* kialakítását tervezik, és a homlokzatról sem feledkeznek meg, amelynek esztétikai javítása sem halasztható. Az Üzemház alsóbb szintjeinek felújítása további funkcióváltásokra ad lehetőséget. A teljes korszerűsítés az Opera minden részlegét érinti, az irodák és osztályok költözése ésszerűbb, az alkalmazottak és a vendégek számára is 21. századi minőséget, komfortot biztosítva erősíti a művészi színvonalat és a háttér folyamatok hatékonyságát.

Próbakörülmények

Az Operaházban, az Üzemházban és a Jókai utcai teremben található az Opera legfontosabb próbahelyszínei, hogy párhuzamosan akár fél tucat produkció előkészületei is zavartalanul folyhassanak. A korszerűsítés során a helykihasználást is optimalizálni kell, hogy szó szerint még több tere legyen a próbafolyamatoknak.

Az Andrassy úti Ybl-palota oldalsó és hátsó szárnyában állnak rendelkezésre az énekesek és a korrepetitorok számára a zongorakíséretes szobák. Az Üzemházban kapott helyet a házi színpad, továbbá a gyermekkórus, a zenekar és az énekkar próbatermei. A nyolcadik emeleti kartermet ugyan néhány éve felújították, de a kazánház korszerűtlen berendezései miatt az álmennyezet gyakran beázik, a házi színpad pedig ki is maradt az utóbbi évek felújításaiból. Javításuk, a szellő-

► A díszletfestőterem egyike

zés és párásítás megoldása, az akusztikus burkolatok cseréje ugyancsak az átfogó korszerűsítés része. Az Opera énekkara – 150-200 művész – számára olyan homogén szinteket szándékoznak létrehozni, ahol egymás alatt két teljes vegyeskari, a többi, kisebb teremben pedig akár 4 szólampróba és énekóra is folyhat párhuzamosan, mindemellett a karigazgató és titkársága is méltó elhelyezést kap. Mindezek eredményeképp a társulat európai színvonalú komfortot, a közönség pedig minőségi javulást nyer.

Az énekkar és a zenekar számára tíz éve áll rendelkezésre a néhány sarokra lévő *Jókai utcai próbaterem*, amely a hatvanas évek állapotát-levegőjét őrzi. Ezt viszonylag hamar és költségtakarékosan *korrekt zenekari centrummá lehetne alakítani*, hogy otthona lehessen az ország legelső és messze legnagyobb szimfonikus együttesének.

Színpadgépezet

Az Operaház korszerűsítésének egyik – ha nem a legfontosabb – pontja a színpadgépezet cseréje, hiszen a szerkezet több mint harminc éves. A világban tapasztalható, az utóbbi időben lezajlott technikai újításokkal lépést kell tartani, ha az intézmény meg szeretné őrizni jelenlegi, élvonalban elfoglalt pozícióját.

A keletnémet gyártmányú szerkezetet 1961-ben tervezték, és 1982–83-ban építették be. Sokak szerint már új korában is nyikorogtak, és már akkor is csigalassú tempóban működtek az „utcai”. Érdekesség, hogy akkor, amikor mi Drezdából importáltuk a gépezetet, a drezdai Sempereper angol technikát vásárolt, „amelynek némán forgó színpadából ma is hasábok emelkednek ki” – világított rá Ókovács Szilveszter.

Sajnos nem múlik el nap, hogy valami ne romlana el. „A munkatársaink hihetetlen erőfeszítéssel tartják életben ezt az elkopott technológiát, és minden külföldről, remek technikai feltételek

közül ideröppent alkotó vagy művész kalapot emel az Opera műhelyeinek és színpadi műszakjának teljesítménye láttán” – nyilatkozta a főigazgató. A *Rajna kincse* premierjének próbáin például az egyik süllyedő utca négy indításból egyszer sem indult el. Ilyenkor felmerül az álló díszletek lehetősége, ami korántsem felel meg a 21. század zenés színházi követelményeinek. „Sokan hiszik, hogy azért, mert történetesen Ybl Miklós designjába van beépítve a Trabant-motor, már BMW-hez hasonló sikert lehet elérni, de ezt a hiedelmet a legönfeláldozóbb munkával sem lehet korlátlanul fenntartani” – mondta el Ókovács.

A csere 5-6 milliárd forintba fog kerülni, ami összehasonlítva a Nemzeti Színház kétmilliárdos színpadtechnikájával, amelyet tizenöt éve újítottak¹ fel, reális összeg. A felújítás 900 négyzetmétert érint, amely nagyobb terület, mint amennyit a nézőtér elfoglal. Hozzászámítva a színpad feletti magasságokat, a pódiumon akár a Vígszínház épülete is elférne. Megújul a statikával, függesztésekkel rendelkező liftrendszer, továbbá a minimum három métert süllyedni és emelkedni tudó úgynevezett „utcák” és „pódiumok”.

Prekorszerűsítés

Nem lehetne véghez vinni a teljes felújítást mindössze tizenhét hónap alatt, ha előtte nem történtek volna jelentős előrelépések e tekintetben. Az Opera az elmúlt hat évben több ütemben frissítette fel különböző tereit.

A dalszínházi felújítási munkálatok első, a látogatók által is megtapasztalható eredménye a 2014 szeptemberében megnyílt Hajós utca 13–15. szám alatti *Opera Értékesítési Centrum* volt, ahol a szervezési osztály munkatársai európai színvonalú környezetben dolgozhat-

¹ A Nemzeti Színház 2002-ben épült, azóta nem volt felújítás. Szerk.

► A már megnyitott büfé

nak, és teljesíthetik az opera- és balettrajongók jegyekkel, bérletekkel kapcsolatos kéréseit. A következő nagy előrelépés a közönségtől egy évtizedre mobil parappettel „ideiglenesen” elzárt területek helyén kialakított *Opera Shop* és *Opera Café megnyitása* volt. Ezzel a gesztussal a publikum visszakapta kedvelt találkozóhelyeit, ráadásul a szolgáltatások köre is bővült.

A büfék, VIP helyiségek és a gasztronómiai kínálat kialakítására 2015. május 5-én írt ki pályázatot az intézmény, amelyet a Belvárosi Gasztronómiai Kft. nyert meg, így az *Opera szerződést kötött a Zsidai Gasztronómiai Csoporttal*. Ők üzemeltetik a Hajós utcáról nyíló, az operaházi jegycsarnokban helyet kapó *Opera Café* nevű kávéházat, ahol 2015 szeptemberétől a legfinomabb sütemények és italok várják a látogatókat, tavasztól őszig pedig a Szfinx terasz körül is üldögélhetünk, nyáron finom fagyaltot kanalazva. A kávéház Somlai Tibor tervei alapján újult meg, csakúgy, mint az *első emeleti nagy büfé*, ami a Feszty Bár nevet kapta, továbbá a művészbüfé és a harmadik emeleti büfé is, amit már Ybl Miklós korában is *Cukrárszának* hívtak.

A világ jelentős operaházai tágas, jól felszerelt ajándékboltokkal várják azokat a látogatókat, akik egy-egy előadás élményén kívül egy kis szuvenírt is szeretnének magukkal vinni. A világ-színvonalú merchandising shop régi adóssága volt a budapesti Operának. 2015 szeptemberétől azonban folyamatosan bővülő árukészletből és márkázott termékpalettából vásárolhatunk a Dalszínház utcai bejáraton keresztül, vagy a főbejáraton az Aulán át elérhető *Opera Shop*-ban. Ugyanettől az időponttól vált látogathatóvá az *Arcképcsarnok* is, amelynek falain az elmúlt száz év örökös tagjainak portréfestményei láthatók.

A közönségforgalmi területek burkolatainak felújításán folyamatosan dolgozik egy díszítőfestő-csapat, természetesen szakrestaurátor irányí-

tása, felügyelete mellett. Ybl Miklós az épületen belül számos helyre tervezett méhviasz réteggel ellátott natúr tölgyfa burkolatot, amelynek szépségét türelmes, aprólékos, áldozatos munkával mindenhol visszaállították. A fa két évente felületkezelést is kap, megszépültek továbbá az ajtók, a ruhatár és a páholysor is. A munkák során visszakapták eredeti színüket a fő lépcsőházban korábban fehérre mázolt márvány ajtókeretek, az egykor sötétbarna színt kapó, valójában zöld, festett márvány díszítésű földszinti ruhatári oszlopok.

1980–84 között Lotz Károly secco technikával készült mennyezeti képeit, az Előcsarnok és a Főlépcsőház díszfestését restaurálták ugyan, de kisebb javításokra, tisztításra mindig szükség lehet. A szobrokat és festményeket is óvják, de gondot fordítanak a szövetekre és kárpitokra is. Az elmúlt időszakban az Operaház számos, a közönségforgalomtól elzárt területe is megújult. A zenekari öltözők 2015-ös renoválása során például minden zenész öltözőszekrényt kapott, bővült a meglévő öltözők száma is, és kialakítottak egy bőgőtároló helyiséget. A férfi- és női mosdókat is felújították. A földszinten a régi porta helyén létrehozták a gondnoksági irodát, *akadálymentes mosdót* is építettek, továbbá kialakítottak zenekarvezetői irodát és főigazgatói konyhát is, a Székely Bertalan teremben pedig megújult a parketta. Az Üzemház 8. emeleti énekkari karterme és a kottatár teljes felújításon esett át 2014-ben, az 5. emeleti zenekari próbaterem és kottatár teljes korszerűsítésére 2015-ben került sor. Ugyanabban az évben zajlott a 7. emeleti gyerekkari próbatermek teljes felújítása és két iroda kialakítása is.

Az Opera munkatársai az elmúlt hat évben a nézők igényeit olyan új eszközök segítségével is igyekeztek szolgálni, mint az Aulában elhelyezett *infopultok*, a mögöttük lévő monitorok, az Elő-

csarnokban látható *digi roll-upok*, az Operaház főhomlokzatára erősített óriásmolinó, vagy az az évadkampány plakátjait hordozó, oszlopokra szerelhető dekorációs elemek. Az előadások érthetőségét, ezáltal élvezeti értékét emeli a megújult *kétnyelvű szövegező tábla*, a harmadik emeleten elhelyezett két kamera és képernyő pedig segíti, hogy a holt helyekről is jól láthatóak legyenek a színpadi történések. Az újítások közé tartozik az *Opera Klub* helyiségének kialakítása és az Üzemház falára felkerülő, az Opera Értékesítési Centrumához vezető utat kijelölő, jókora méretű irányítótábla is. Legalább ennyire jól észrevehetőek azok az *Andrássy utat* elfoglaló *rendezvények* is (évadnyitányok, autómentes napok), amelyekre azelőtt nem volt példa. Az Operaház 2015-ben megújított főhomlokzati díszkivilágítása nemcsak ezeknek az eseményeknek a fényét, hanem a hétköznapok hangulatát is emeli.

A költözés

Az Operaház korszerűsítése miatt az épületben működő szervezeti egységeknek is el kell hagyniuk a házat. A költözés szigorú menetrend szerint, 2017 december elejéig zajlott.

A dramaturgia és a csaknem ezer dobozba összecsomagolt *kottatár* szeptember végén tette át székhelyét az *Erkel Színházba*. Október végén a *Jelmeztár* és a *jelmezkészítők* is elköltöztek, a 2017/18-as évadban használt ruhadarabok szintén az Erkelbe, az operaházi készlet egy része és a Kenyérmező utcai varroda pedig az Üllői útra került. A kosztümök másik felének egy Nagymező utcai bérleményben találtak helyet.

A *balett-társulat* október elején vette birtokba új székhelyét, ami a Beethoven utca és a Böszörményi út találkozásánál lévő tágas, udvaros épületben található. A Magyar Állami Operaház *Zenekara* a Jókai utcai próbateremben rendezkedett be.

Az *Emléktár*hoz tartozó kották, képek, festmények, szobrok, emléktárgyak összesen 485 tételt tettek ki, a kottaarchívum 898 dobozba fért el. Az Opera ezen kincsei a korszerűsítés ideje alatt nem lesznek kutathatók.

Az Operaház épületében október elejétől elkezdődtek a tervezéshez szükséges *feltárások*, fúrások, a nagyobb beavatkozásokhoz szükséges engedélyeztetéseket is elindították, a nézőtéri széksorokat is kivették a helyükről. A különböző munkálatok során érdekességek is napvilágot láttak: a félemeleten található ruhatár mennyezetének restaurálásakor az Opera szakemberei felfedezték, hogy a freskók egy részét az 1980–84 közötti felújítás során átfestették. Ugyanez igaz a második emeletre vezető lépcsősor melletti falrészre is, ahol szintén egy színű festékekkel fedték le a korábbi díszes motívumokat.